

Leto XXVI.

Številka 9.

SLOVENSKI PRAVNIK.

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani.

Odgovorni urednik:

DR. DANILO MAJARON.

V LJUBLJANI.

Natisnila „Narodna Tiskarna“.

1910.

VSEBINA.

1. <i>Dr. Fran Mohorič</i> : O ustavitvi kazenskega postopanja zlasti z ozirom na prestopke. (Konec)	257
2. Iz pravosodne prakse. Civilno pravo.	
<i>a)</i> Ako se vtožuje odškodnina v zmislu §-a 1155 o. d. z. za dela, ki se niso izvršila po krivdi toženca, ni treba dokazati konkretne škode; zadostuje dokaz odhoda na zaslužku	269
<i>b)</i> K uporabi §-ov 5 in 6 izpodbojnega zakona. Vpis trgovca v trgovinski register nima nazajšnje veljave; dan predloga za vpis ni merodajen, ampak le dejanski vpis in njega objava v listih (§ 5 o. d. z.)	273
<i>c)</i> V pravdi radi nezakonskega očetstva je zamudna sodba nedopustna, ako varuh ned. tožnika ne pride k (prvemu) naroku (§§ 1016, 1014 o. d. z. in 8, 477 št. 5 c. pr. r.	277
Disciplinarno pravo.	
Določbe §-ov 31 in 137 not. reda ne branijo notarju stanovati drugje, nego na uradnem sedežu; le ako notar krati stranki pravico, poslužiti se njegovega uradnega poslovanja tudi izven uradnih ur, radi preoddaljenega stanovišča, krši tako dolžnosti §-a 35 not. reda. — Notar mora imeti uradni pečat pod zaporo, kakor hitro ne more pregledati, kaj se s pečatom godi	280
3. Plenarni sklepi c. kr. upravnega sodišča. (Dalje prih.)	283
4. Književna poročila	285
5. Razne vesti	287

Slovenski Pravniki.

Leto XXVI. V Ljubljani, 15. septembra 1910. Štev. 9.

O ustavitvi kazenskega postopanja zlasti z ozirom na prestopke.

Spisal dr. Fran Mohorič.

(Konec.)

VI.

Kako stališče zavzema v naših vprašanih ostala književnost?

1. Kar se tiče ustavitve kazenskega postopanja radi zasebnih prestopkov na izrecni predlog obtožiteljev, se za ustavitev po §-u 90 k. pr. r. izreka dr. Viktor Suchanek v svoji razpravi o odstopu od zasebne obtožbe (Gerichtszeitung št. 38, 39 iz leta 1905). On tudi pravilno izvaja pri zasebnih pregreških ustavitvah poizvedeb po §-u 90 k. pr. r. (da so poizvedbe pri zasebnih pregreških dopustne in neizogibne, kažejo že predlagane poizvedbe o neznanih krivcih, zlasti glede brezimnih ovaditeljev, piscev, . . . z zaslišanjem zvedencev v pisavi) in ustavitvah tekom redne preiskave v zmislu §-a 109¹ k. z. — vsled izrecnega obtožiteljevega predloga; s to ustavitvijo po §-u 109¹ k. pr. r. odpadejo do malega vsi odgovori.

2. Da se začenja kazensko postopanje radi prestopkov že z vložitvijo ovadbe, uči zlasti dr. E. Ullman (Lehrbuch des oest. Strafprozessrechtes str. 688) izrecno: »Uvedba . . . (kazenskega) postopanja se vrši s splošnim, pismeno ali ustno vloženim predlogom obtožitelja za zakonito kaznovanje«.

3. Schütze (v predavanjih) označuje kazensko postopanje radi prestopkov (nasproti postopanju radi hudodelstev kot rednem postopanju) sumarnim ravno zaradi tega, ker ni preiskovalnega in vmesnega postopanja; njemu je vse redno postopanje do glavne razprave zaradi prestopkov sklopljeno v eno celoto, zlasti ker ni formalne obtožbe. On izvaja iz tega posledico, da obdolženec pred okrajnim sodnikom sploh nikdar ne more postati — obtoženec, ampak postane obtoženec šele tekom vsklícnega po-

stopanja, in se tako razlikujočega besedila drži tudi naš zakon z brezizjemno doslednostjo.

Iz tega pa izhaja: Če je formalna obtožba postala pravomočna, tedaj je pač res tudi sodišče izgubilo pravico reševati končno z ustavitvijo iz meritornih razlogov, ker je imelo svojo pravico do meritorne ustavitve uveljavljati pred pravomočnostjo obtožbe — saj ravno to je bistvenost formalne obtožbe, da je po njeni pravomočnosti upravičeni obtožitelj postal stopnjevano, absolutno upravičeni »dominus litis« v tem zmislu, da je sodišče obvezano zadevo rešiti s končno sodbo, in da pravica ustavitve pritoja samo obtožitelju. Ker pa pri prestopkih ni formalne obtožbe, zato tudi obtožiteljeva »obtožba« do glavne razprave ne more stopiti v tako »pravno moč«, ki bi izključila sodnikovo meritorno rešitev — ustanovitev pred končno glavno razpravo.

Če sta pa nadalje poizvedbeno in preiskovalno postopanje radi prestopkov sklopljeni v eno poizvedbeno, do glavne razprave trajajoče postopanje, potem izhaja iz tega, da za prestopke odpadejo samo one zgolj formalne činjenice, ki so združene ravno s formalno redno preiskavo; kakor sklep za uvedbo redne preiskave in pritožba zaradi te uvedbe na drugo stopnjo, tako odpadejo tudi činjenice formalne pravomočne obtožbe (vmesnega postopanja); — vse druge sodnikove pravice pa ostanejo vsled sklopljenega postopanja osebi okrajnega sodnika in torej veljajo zlasti tudi preiskovalne določbe (§ 109² k. pr. r.), kolikor niso stvarno izključene, za poizvedbe radi prestopkov. § 90—109¹ k. pr. r.)

4. Kar pa zadeva ustavitvev proti obtožiteljevemu predlogu iz meritornih razlogov, uči razprava Franca Hofmana (Ger. Zeitung št. 54 iz leta 1874. Ueber die Einstellungs- und Ablasungsbeschlüsse in Uebertretungsfällen), da je takšno ustavitvev izreči v zmislu §-a 109² k. pr. r.

Hofman razlikuje naslednje meritorne ustavitvene razloge, nanašajoč se na ustavitvene oblike prejšnjega kazenskega postopnika.

1. Če sodišče smatra, da ovadba ni sposobna za kazensko postopanje, češ da ni stvarnega položaja za kaznivo dejanje ali da so neznatne okolščine suma.

II. 1. Če ni a) stvarnega položaja za zakoniti prestopok; b) če se stvarni položaj ne da dognati (zaradi odsotnosti poškodovanca). 2. Če so dognana dejstva, ki kaznivost čina izključujejo (storilčeva nedoraslost, poravnana škoda pri tatvini), 3.)—5.) so razlogi postopanja samega.

Hofman izvaja: Če v takih slučajih I., II. 1—2 državno-pravdni upravnik ali zasebni obtožitelj vendarle predlaga nadaljno preganjanje, kadar spozna okrajno sodišče, da se odloži ovadba ali ustavi preiskava, tedaj bo okrajnemu sodišču v obeh slučajih izreči ustavitveni sklep v zmislu §-a 447 v zvezi s §-om 109² k. pr. r. in obvestiti o tem zasebnega udeleženca po §-u 110 k. pr. r., kateremu pristojna pritožba po §-u 481 k. pr. r.

Hofman zahteva ustavitev po §-ih 447, 109² k. pr. r. celo v slučaju II.⁴, če ni zoper nikogar pravnih razlogov suma in se torej storilca ne da poizvedeti.

Po naših izvajanjih v tem slučaju ne gre za pravo ustavitev, ampak samo za odložitev v zmislu §-a 452² k. pr. r., katero je sodnik upravičen, pa tudi dolžan ukreniti, četudi zoper nasprotni nadaljevalni predlog obtožiteljev, ker se zoper neznanega storilca glavna razprava, naj jo obtožitelj še tako zahteva, stvarno odrediti ne da.

V nepravo ustavitev, torej v odložitev kazenskega postopanja po §-u 452² k. pr. r. je upravičen in stvarno primoran sodnik tudi brez obtožiteljevega predloga ali celo proti njegovemu predlogu.

5. Za ustavitev proti predlogu upravičenega obtožitelja (torej v zmislu § 109² k. pr. r.) se je takoj po uvedbi (novega) kazenskega postopnika (s 1. jan. 1874) razvila živahna kontraverza zlasti tudi v »Gerichts-Halle« št. 39, 42, 76, 82, 93, 94 in je načelo sodnikove samostojne ustavitve zmagovalo vedno bolj. Šlo se je v začetku zlasti za sodnikovo ustavitev »ex primo decreto (a limine)«.

a) In kar prva razprava (dr. Kosjek št. 39) toži: »Neradi pogrešamo v novem kazenskem postopniku določbo, da naj (obvezno) sodnik ovadbo, ki objektivno niti ne vsebuje stvarnega položaja kazenskega čina, zavrne »ex primo decreto«. Zlovoljne in docela neutemeljene ovadbe morajo sedaj imeti posledico, da

se ovadence izpostavlja najmanj javni razpravi. Zlasti z zasebnimi obtožbami se lahko godi velika zloraba. Marsikateri obtožitelj bo celo rad plačal oproščenemu obdolžencu stroške, če bo le mogel komu z vložitvijo še tako neopravičene in za odreditev glavne razprave nesposobne obtožbe provzročiti zamudo in neprilike — če se mora ukreniti na vsak predlog preganjanje in glavna razprava.

b) Kosjekovo bojazen, da bi se v zakonu ne našla potrebna določba, je pregnal v št. 42 Sch m., opozorivši na določbo §-ov 92, 452, 447 in 481 k. pr. r. . . . vsled katerih je preiskovalni sodnik ne samo opravičen odkloniti postopanje, zahtevano od državnega pravdnika, in izposlovati sklep svetovalstvene zbornice, za katero pa niso merodajni predlogi državnega pravdnika, ampak le njeno prepričanje, ali so ti predlogi primerni zakonu in dejanskim razmeram; . . . in se končno pride do zaključka, da v postopanju radi hudodelstev in pregreškov sme sodnik odklanjati državnega pravdnika predlog na preganjanje in da pristojna ista pravica, odnosno dolžnost tudi okrajnemu sodniku pri pristopkih, kajti govor more biti samo o taki uporabi določeb za hudodelstva in pregreške na postopanje radi prestopka, koja se ujema z zmisлом zakona (dem Geiste des Gesetzes entsprechend).

c) Proti temu nazoru navaja v št. 76 pomisleke (zoper dopustno odklonitev »ex primo decreto«) dr. Z. iz načela, da je obtožitelj »dominus litis« — a pri tem se prezira, da je sodnik omejen samo v negativnem pogledu, namreč, da ne sme preganjati brez predloga upravičenega obtožitelja, da je pa sicer upravičen in obvezan samostojno reševati vsak obtožiteljev predlog in odločevati tudi zoper predlog. Vendar se tudi ta pisatelj izjavlja za sodnikovo samostojno odločevanje — tudi zoper obtožiteljev predlog — vsaj »de lege ferenda«. Pisatelj je zlasti mnenja, da je sodnik o prestopkih samo »Spruchrichter«, ne pa tudi (kakor preiskovalni sodnik) »Instructionsrichter«.

d) V št. 82 pisatelj Sch — I odločno pobija to naziranje in, osvetljuječ deloma krivo razumevanje razprave v št. 42, iz §-ov 447, 450, 451 in 88², 92, 481 k. pr. r. odločno izvaja pravico sodnika o prestopkih »ex primo decreto«.

e) Z vnemo naposled se poteguje za to, da ima sodnik o prestopkih pravico, zavračati obtožiteljevo ovadbo ali z ovadbo predlagano preganjanje, pisatelj M. S. v razpravi št. 93.

Ta razprava predvsem pobija nazor, da bi sodnik o prestopkih ne bil tudi instruktivni sodnik, poudarja, da je zgolj formalnost, če se imenuje preiskovalni sodnik samo onega, ki res vodi tudi redno preiskavo. Ta formalnost je v prvih časih zavajala državno pravdnitstvo, da je pri ustavitvah «in linea criminali» pošiljalo poizvedbene akte okrajnih sodščic — preiskovalnemu sodniku, ki dosedaj o njih ni imel ne duha ne sluha... namesto poizvedbenemu okrajnemu sodišču, kar je odpravilo pravosodno ministrstvo z odredbo 16. maja 1874 št. 6069. V stvarnem pomenu je preiskovalni sodnik tudi okrajni sodnik, ki vodi poizvedbe.¹⁾

Ta razprava zlasti tudi izvaja pravico svetovalstvene zbornice, odklanjati... predlagane poizvedbe radi hudodelstev ter dokazuje isto upravičenost odklanjanja za sodnika o prestopkih, kajti samo za podrejeno redarstveno osebje velja absolutna dolžnost, izvrševati vse po državnem pravdnitstvu predlagane poizvedbe. Posebno odločno zavrača obligatornost glavne razprave pri prestopkih, izvajajoč: ... »Posebno je želeti, da so dopustni taki (odklonitveni) sklepi pri prestopkih, kjer celo breme kazenskega preganjanja in zakonite presoje kazenskega slučaja največkrat leži na ramah sodnika posamnika, ker pri njem ne postopajo tako strokovno izurjene moči kot obtožitelji, kakor pri hudodelstvih in pregreških. Kolikokrat bi sicer, če bi odklonitveni sklepi bili nedopustni, sodnik o prestopkih moral na splošni opravnikov predlog, da se naj zakonito kaznuje, proti svojemu boljšemu prepričanju, akoravno ni kaznivega stvarnega položaja ali je kazensko sodno preganjanje zaradi zastaranja izključeno, odrediti glavno razpravo in s tem škodovati imenu sicer spoštovanega državljana zaradi zastaranega dejstva ali z golim vabilom obdolženca v ta namen, da ga potem oprosti s sodbo, ne da bi mu mogel povrniti prejšnje spoštovanje sodržavljanov.«

Z uspehom se ta članek poziva potem na oficijalno navodilo (Uradno poslovanje organov državnega pravdnitstva, stran 36, iz

¹⁾ Primerjaj zlasti: § 88² k. p. r.: »Preiskovalni in okrajni sodniki imajo tudi pri teh uvodnih poizvedbah tiste pravice in dolžnosti, ki pristojajo preiskovalnemu sodniku v uvodni preiskavi.«

dvorne in državne tiskarne na Dunaju), ki, govoreč o prestopkih, državno-pravdne opravnike takole poučuje: »Kadar sodišče vidi, da se zoper osebo, osumljeno storilstva, ne more postopati: a) ker ni dan stvarni položaj za javno preganjanje; b) ali ker je preganjanje izključeno iz razlogov zakona; c) ali ker ni zadostnih razlogov suma za storilstvo; — tedaj sklene sodišče položitev spisov (Hinterlegung); proti temu sklepu pristoja državno-pravdnim organom pravica pritožbe na deželno (okrožno) sodišče (§ 481 k. pr. r.).

Na str. 63 se našteva med zakonitimi načini, kako se konča kazenska zadeva, tudi sklep, da se položi kazenska zadeva, zoper predlog državno-pravdnih organov.¹⁾

Razprava pride do zaključka: Tudi ni uvideti, kako bi ob takšni (zavrnitveni) pravici sodnika, seveda če je nepristran in ima čut dolžnosti ter strokovno znanje, moglo iluzorno postati obtožno načelo, katerega smoter nikdar ne more biti obsodba vsakega obtoženca, — ob oprostilni sodbi pa ne.

¹⁾ Knjižica: »Državno-pravdna služba pri okrajnih sodiščih (Der staats-anwaltliche Dienst bei den Bezirksgerichten), navodilo za organe državnega pravdnštva, izdalo c. kr. pravosodno ministrstvo (Manz 1900, Dunaj), ima ta-le navodila: Govoreč o teku postopanja zaradi prestopkov, razmotruje pod A, stran 23, poslovanje z ovadbami, se peča na strani 24 z neposredno odložitvijo po §-u 90 k. pr. r. (unmittelbare Zurücklegung) in piše obširneje o tej stvari na strani 33 d. d. Potem na strani 34 je govor o tem, da je zasebnega udeleženca, ki se je že v ovadbi ali pozneje o priliki morebitnih poizvedeb s svojim odškodninskim zahtevkom kazenskemu postopanju pridružil, obvestiti o izreku, da ni povoda za daljno preganjanje (§§ 47, 449 k. pr. r.). Nadaljuje pa doslovno: »Organ državnega pravdnštva mora imeti vedno pred očmi, da je preganjanje odklanjati le v čisto nedvojbenih slučajih, in da je v vseh drugih slučajih pristojnemu sodniku razsojati, ali je dan kaznjiv stvarni položaj, ali še pristoja pravica preganjanja, ali je obdolžencu storilstvo dokazano. To se določi navadno (in der Regel) s sodbo po končani glavni razpravi. Okrajno sodišče pa sme tudi ustavitev postopanja in odklonitev glavne razprave (torej tudi proti predlogu javnega obtožitelja) izreči s sklepom, če se že pri presoji ovadbe izkaže, da predlog ni utemeljen ali zakonit. Proti temu sklepu pristoja javnemu obtožitelju pritožba po §-u 481 k. pr. r. — Sicer pa ta knjižica navaja k pričujočemu vprašanju zgolj doslovno besedilo §-a 451¹⁻³ k. pr. r.

6. Pozneje se je z zavrnitvijo kazenskega postopanja proti obtožbi bavitl dr. Fr. Storch v Gerichts-Halle leta 1883, ki se zlasti poziva na razprave pod 4) v svojem članku: O ustavitvi kazenskega postopanja brez glavne razprave pri prestopkih. On ni prijatelj sodnikove ustavitve zoper predlog obtožiteljev in izvaja, da gre v tem oziru plenarna odločba 10. maja 1875 št. 2601 I/63 predaleč. Storch se zlasti izreka proti temu, da bi okrajnemu sodišču glede predloga za zakonito kaznovanje pristojala ista obsežna stvarna pravica presoje, kakor preiskovalnemu sodniku napram predlogu za uvedbo redne preiskave in sodnemu zboru II. stopnje nasproti obtožnici vsled ugovora (§-ov 92, 213 k. pr. r.), vendar mora sam pripoznavati: . . . »To pa ne izključuje, da okrajnemu sodišču v posameznih slučajih lahko pristojna pravica, obtožni predlog odkloniti takoj (torej »a limine, ex primo decreto«) ali po opravi poizvedeb, odnosno tudi po že odrejeni glavni razpravi postopanje zopet ustaviti.«

Taki posamezni slučaji, ne da bi jih hotel navajati popolnem, so Storchu:

a) takojšnja odklonitev »predloga za zakonito kaznovanje«, če predlog nima zakonitih predpogojev, kajti iz §-a 454 k. pr. r. je nedvomno izvajati, da ima zakon v mislih samo tak predlog, ki daje zadostno podlago za nadaljno zakonito postopanje in zadostno opravičbo, da se povabi obdolženec, to pa zlasti, če v predlogu ni imenovana oseba obdolženca, ali se glasom poizvedeb ni mogla dognati, — če ni bistvenih dejstev glede kazenskega, obdolžencu očitanege čina . . .

b) v slučaju abolicije, ko se začeto in več ali manj izvedeno kazensko postopanje mora zopet ustaviti (§ 2⁴ k. pr. r.).

c) v slučaju obtoženčeve smrti, ker po §-ih 224 in 527 k. z. smrt storilca pred preiskavo ali po preiskavi, pred sodbo ali po sodbi razveljavi preganjanje zločina, in se torej kazensko postopanje ne more nadaljevati.

d) Storch priznava tudi, da je možna ustavitve kazenskega postopanja iz procesualnih razlogov. Zanimivo je dejstvo, da Storch dopušča ustavitve kazenskega postopanja tudi zaradi prestopkov po — §-u 227 k. pr. r. (seveda na izrecni obtožiteljev predlog).

VII.

Iz vseh navedenih književnih podatkov izhaja, da je že izza prvih let kazenskega postopanja prevladovalo prepričanje, da je sodnikova samostojna presoja, ali se ugotovi obtožiteljevimi predlogom ali pa jih odkloni, potrebna in v zmislu glavnih načel zakonovih neizogibna.

Ekonomija postopanja zahteva, da se vsaka zadeva nemudoma konča, kadar je za to zrela; naloga kazenskega sodnika je prevzvišena, kakor da bi ga zakon vezal odrediti glavno razpravo samo zato, da izreče oprostilno sodbo — v slučajih, kjer je vsaka obsodba že naprej stvarno izključena — da se s tem dela obdolžencu nepovratno škodo na imenu in časti, na zamudah in neprilikah. Taka glavna razprava bi ne bila nič drugega, kakor prav nepotrebna sitnost za obdolženca, katero pa mora vsak zdrav zakon izključevati.

In dalje: Javni in zasebni obtožitelj imata izrecno pravico, odstopiti ves čas pred glavno razpravo in tudi do njene zaključitve — od obtožbe in prisiliti sodnikovo ustavitev. Od strank neodvisni sodnik pa bi bil primoran odrediti še tako neutemeljeno in brezpredmetno glavno razpravo? To pač nikakor ne gre. Sodnik je vezan nasproti obtožitelju samo omejeno, negativno, da ne sme udejestviti preganjanja brez upravičenega predloga, sicer je pa popolnoma nevezan in neodvisen. Pri hudodelstvih posluje zaradi formalne obtožbe tudi druga stopnja na ugovor obtožencev. Ker pri prestopkih ni formalne obtožbe, torej druga stopnja tu pred sodbo ne more priti v poštev; zato stvar sama sili, da so vse materialne razsojevalne pravice predrazpravnih činiteljev pri prestopkih osredotočene v osebi okrajnega sodnika. Če bi se samostojna sodnikova ustavitev tudi ne dala izvajati iz nobene zakonove določbe, bilo bi izvajati iz zakonovih temeljnih načel in sicer iz načela ekonomije postopanja, iz načela negativne omejitve obtožbe, iz načela materialne resnice in iz načela pravičnosti ter pravične zaščite državljana — obdolženca.

Nadzorniško izvestje se poziva na doslovno besedilo zakona 1.) § 451¹ k. pr. r.: »Ni niti prave uvodne preiskave, niti posebne razprave o obtoževanju«, 2.) § 451³ k. pr. r.: Razun tega slučaja pa je postaviti dan za glavno razpravo, ko se opravijo kake porizvedbe, ako bi se zdele potrebne.

Ad 1.) Zadostuje pozivanje na prejšnja ponovna izvajanja zlasti pod VI³.

Ad 2.) je treba še opozarjati na eno dejstvo: Ako se § 451³ k. pr. r. razumeva strogo doslovno, tedaj je pa še iz te določbe izvajati absolutno obligatornost glavne razprave. V §-u 451² k. pr. r. je govor tudi in sicer samo o glavni razpravi, ki se s privolitvijo obdolženca sme vršiti takoj v dveh slučajih (namreč, če se je priznavajočega obdolženca privedlo, in če z ovadbo istočasno navzoči stranki predlagata takojšnjo razpravo ob danih dokazih). V §-u 451³ k. pr. r. pa je govor o »netakojšnji« glavni razpravi, tako da torej §-a 451² in ³ k. pr. r. zahtevata glavno razpravo sklenjeno in nepretrgano za celo postopanje, če naj obvelja izpodbijano naziranje. Ker sodnik sploh ne more odrediti glavne razprave brez predloga upravičenega obtožitelja, bi se torej moralo izvajati, da je sodnik vezan na enkrat stavljeni predlog za zakonito kaznovanje v tem zmislu, da sploh nikdar ne more zavrniti obtožnega predloga razun z oprostilno sodbo, da torej tudi zavrnitev »a limine, ex primo decreto« ni možna, in sicer zakaj ne? Zato ne, ker se obtožiteljevemu predlogu s tem naziranjem v zadnji posledici pripisuje moč formalne, pravomočne obtožbe, kakor pri hudodelstvih (§-ov 210², 219, 220 d. d. k. pr. r.). Samo iz tega razloga je v resnici moči izvajati obligatornost glavne razprave.

Toda, ker § 451¹ k. pr. r. izključuje ravno formalno obtoževanje, izključuje se tako vsako pravomočnost obtožiteljevega obtožbenega predloga. Pri hudodelstvih je samo pravomočnost formalne obtožbe tisti in sicer edini činitelj, ki zabranjuje poslej meritorno ustavitev sodišča (svetovalsvene zbornice ali nadsodišča, §§ 109², 213 d. d. k. pr. r.) in ker tega činitelja pri prestopkih ni in ne more biti, zato tudi ni ovire za sodno meritorno ustavitev tekom celega postopanja do končne glavne razprave. Iz skrajne brezobzirne doslednosti bi se iz §-a 451³ k. pr. r. ravno tako moralo izvajati, da je pri prestopkih tudi javni obtožitelj vezan na svoj enkrat stavljeni obtožni predlog. In vendar te posledice ni izvajal nikdo, vzlic veljavi in vpoštevanju načela upravičenega obtožitelja (§-a 2¹, 267 k. pr. r.) in torej ni uvideti, zakaj bi se pri prestopkih tudi sicer ne oziralo na načelne zakonove določbe v enaki meri, zlasti ker je to vpoštevanje izrecno zaukazano v §-u

447 k. pr. r. In ravno gornja izvajanja o bistvu in posledicah formalne obtožbe kažejo, da ima § 447 k. pr. r. svojo veljavo v popolnem obsegu zlasti glede vseh načelnih splošnih določb, posebno tudi pri §§ 109², 213 k. pr. r., in da § 451¹ k. pr. r. obligatornost glavne razprave naravnost izključuje, in slednjič da meritorne ustavitve kazenskega postopanja ni moči nanašati na nobeno drugo zakonito določbo kakor na § 109² k. pr. r.

VIII.

Naj še izkažemo potrebo, stvarno dopustnost in celo neizogibnost meritorne ustavitve kazenskega postopanja ne samo »ex primo decreto« ali »a limine«, marveč tudi po izvršenih poizvedbah ali celo po enkratni glavni razpravi — na nekaterih živih slučajih.

1. Glede činov javne obtožbe.

a) Znano je, da je po Slovenskem, zlasti na Štajerskem in Kranjskem mnogo hiš brez dimnika; dim se izvaja naravnost na podstrešje ali tudi skozi vrata na prosto. To je jako star način hišnih zgradb in zlasti opisan v knjigi: »Die österreichische Monarchie in Wort und Bild«. Pa tudi dr. Murko ta način hišnih zgradb omenja, če se ne motim v svoji knjigi o jugoslovanskem domu. Seveda so se te hiše gradile praviloma in s privoljenjem pristojnega političnega oblastva.

Čestokrat se je zgodilo, da je orožništvo ovadilo lastnika take hiše zaradi prestopka zoper predpise o nemarnosti glede odvrčanja ognja (§§ 434 do 459 k. pr. r.) Ovdaba se je glasila navadno tako, da je lastnik hiše napravil takšno ognjišče brez dimnika, da je nevarnost ognja neizogibna (§ 441 k. z.) Sodnik je na predlog javnega obtožitelja za zakonito kaznovanje, poznajoč razmere, odredil nove poizvedbe po orožništvu, ki naj poroča ali gre za novo zgradbo ognjišča, narejenega brez ogleda in brez strokovnega stavbeništva. Orožništvo je potem poročalo, da tukaj gre za staro hišo in da lastnik sploh ni napravil nikake spremembe pri zgradbi.

Stvarni položaj je s tem tako jasen, da ne more jasnejši biti. Javni obtožitelj si iz svoje oblasti zaradi v novejšem času gostih navodil predstojništva ne upa predlagati ustavitve. Jasno je pa kakor beli dan, da ne gre za nikako kaznjivo dejanje.

Kaznjivost bi se ustanovila pač morda takim potom, da bi se vršil oblastveni ogled in bi se lastniku naložila poprava itd., ki je potem ne bi izvršil. Ne more biti dvoma o oprostivni že »a priori«. Ali je torej sodnik dolžan ubogega kočarja vzlic temu vabiti h glavni razpravi 3 ali 4 ure daleč, ali ni marveč umestna in potrebna ustavitev po §-u 109² k. pr. r., če tudi proti predlogu javnega obtožitelja?

b) Drugi obdolženec je ovajen zaradi: »zlobnega pobijanja treh kokoši v vrednosti 6 K«. Javni obtožitelj predlaga kaznovanje po § 468 k. z. Zaradi poznanja razmer odredi sodnik orožniške poizvedbe. Njih uspeh je ta-le: Sosed *A* je puščal svoje kokoši na nasejano njivo soseda *B*, ki ga je večkrat prosil zaman, naj zadrži kure doma. Vsled tega je *B* v zmislu §-a 65 gozdnega zakona ustrelil na svoji njivi tri kokoši soseda *A* in ga o tem takoj obvestil, da naj pride po ustreljene kokoši. Oprostitev obdolženca je za naprej v zakonu odrejena; ali naj se obdolženca vkljub temu sili h glavni razpravi in mu dela škodo na zamudi in stroških, ki mu jih zakon vzlic oprostivni ne vrne?

c) *A* je ovajen zaradi prestopka tatvine. Odrejene poizvedbe ugotovijo, da pastir *A* še ni star 14 let, ampak je nedoraslec 11-tih let. Ali naj se odredi na predlog za zakonito kaznovanje po teh poizvedbah glavna razprava, čeprav jo kasacijsko sodišče prepoveduje?¹⁾

Ali na golo ovadbo se je odredila glavna razprava, h kateri pa obdolženec ni prišel, ker se mu vabilo ni dostavilo. Po preloženi razpravi so poizvedbe ugotovile, morda s krstnim listom, da je obdolženec star še le 11 let. Ali naj se odredi nova glavna razprava ali pa ustavitev zoper predlog obtožiteljev? Seveda se to ne bo mnogokrat dogodilo, dogaja se pa vendarle.

2. Glede zasebne obtožbe:

a) Na ovadbo zasebnega obtožitelja zaradi razžaljenja časti obdolženec ni prišel k prvi glavni razpravi, ker mu ni bilo

¹⁾ V slučajih §-a 273 k. z. ne sme kazensko sodišče sklepati o krivdi nedorasleca; ne sme iti dalje, kakor je potrebno, da se zanesljivo izreče nepristojnim in po danih okolščinah odstopi spise skrbstvenemu ali redarstvenemu oblastvu (plenarna odločba 28. novembra 1893, št. 13.840 zb. št. 1746; 1. oktobra 1895, št. 11.592).

dostavljeno vabilo; priče so izpovedale, da je obdolženec zblaznel in bil blazen ob času storilstva; poizvedbe doženejo, da je obdolženec zaradi blaznosti postavljen v skrbstvo. Ali se naj odredi zopet glavna razprava, ko je vendar vabitev obdolženca stvarno nedopustna; ali naj se privede obdolženec iz blaznice, ker trmasti zasebni obtožitelj noče umakniti obtožbe?

b) Pri prvi glavni razpravi navaja obdolženec, da je kaznivost žaljivega storilstva nehala vsled izrecne medsebojne poravnave pred drugim sodiščem na nasprotno tožbo. Po preloženi razpravi posname pristojni sodnik iz zaprosenega drugosodnega akta, da se je žaljenje res izrecno odpustilo in da sta celo obe stranki zapisnik podpisali. Ali mora sodnik odrediti novo glavno razpravo samo zato, da izreče oprostilno sodbo? Obdolženec je zastopan po odvetniku, zasebni obtožitelj nima nikakega premoženja; ali se morajo obdolžencu delati novi stroški, ki jih nikoli ne dobi vrnjenih, ali naj se izreče proti obtožiteljevi volji ustavitev po §-u 109² k. pr. r.?!

c) 20 letni sin toži očeta, da je odprl na njega naslovljeno pismo tete. Za pojasnilo zaslišani obtožitelj izpove, da stanuje skupno z očetom, da je pri njem v popolni oskrbi in odvisnosti. Dasi poučen, vstraja sin pri predlogu za zakonito kaznovanje očeta, v časti osivelega in zaslužnega zdravnika, ker teta tako hoče. Ali naj se starega, bolnega očeta kliče in izpostavlja neprilikam javne glavne razprave?

d) Zasebna obtožiteljica toži obdolženko, da jo je kot priča glasom zapisnika pri razpravi dne tako in tako žaljivo imenovala doslovno. Sodnik odredi glavno razpravo in obenem zaprosi dotični akt. Obdolženka h glavni razpravi ni prišla, ker je smrtnonevarno zbolela, kakor potrjuje navzoča zasebna obtožiteljica sama. Ta pa vzdržuje svojo obtožbo in trdi, da je žalitev v zapisniku in da je to zanesljivo izvedela, sicer pa drugih dokazil, kakor ravno zapisnik, nima. Pozneje dospeli akt pa kaže, da o obtožni žalitvi v aktu ni sledu. Ali naj se odredi nova glavna razprava ali pa ustavitev v zmislu §-a 109² k. pr. z.?

e) Enako, če se vsled zaprosenega zaslišanja prič po prvi razpravi dožene subjektivno in objektivno zastaranje.

f) Posebno zanimiv je »uradni« slučaj, katerega rešuje ukaz nadsodniškega predsedništva v Gradcu 21. avgusta 1908 št. 7576 doslovno: »Sodiščem se ukazuje, da v slučajih zasebnih obtožeb zoper immune osebe (poslance) po preteku zastaralne dobe, katero je imeti v evidenci, preskušajo, če so dani vsi predpogoji zastaranja, in da v takem zastarelem slučaju sklepajo o ustavitvi in po pravomočnosti sklepa brez zamude prekličejo izročitveni zahtevek«. Tukaj torej gre za zasebno obtožbo in za ustavitev po ukrenitvi izročitvenega postopanja, torej po odrejenih poizvedbah, – za ustavitev zoper obtožiteljev predlog iz meritornega razloga zastaranja in dalje za ustavitev, ki se vrši sredi postopanja in nikakor ne *ex primo decreto* in je vrhu tega uradno zaukazana.

Vsi ti slučajji so se dejansko dogodili. Pozivati je pa tudi one slučaje, ki so se že poprej omenjali, zlasti ob navajanju posameznih pisateljev.¹⁾

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

a) Ako se vtožuje odškodnina v zmyslu §-a 1155 o. d. z. za dela, ki se niso izvršila po krivdi toženca, ni treba dokazati konkretne škode; zadostuje dokaz odhoda na zaslužku.

Tožnik, zidarski podjetnik A. B., se je pogodil s tožencem, da mu sezida hišo. Dimenzije in podrobnosti so natančno določene. Ves materijal da toženec. Za vsa zidarska dela plača toženec tožniku 2600 K. To je nesporno. Toženec še trdi, da se je pogodba sklenila definitivno; vendar ga je tožnik pustil na cedilu in se pozneje pogodil z drugim podjetnikom, ki je v resnici začel zidati hišo. Pripravljen vedno, pogojeno delo izvršiti, zahteva

¹⁾ Sicer pa v zadevi plenarne, prej navajene sodbe zlasti generalna prokuratura izpodbija nazor o obligatornosti razprave, in kazalo bi razloge te odločbe in zlasti izvajanja generalne prokurature objaviti, zlasti ker je ta odločba osobito na zunanjih sodiščih malokje pristopna.

tožnik v zmislu §-a 1155 o. d. z. primerno odškodnino v znesku 500 K, češ da je podjetnik, ki mora sedmero zidarjem plačevati na dan po 6 K. Ti zidarji bi imeli posla, da ni toženec tega onemogočil, skozi celo leto. Ker je pa delo pri tožencu odpadlo, je izgubil tožnik svoj podjetniški zaslužek, pa imel poleg tega tudi izgubo, ker je plačeval delavce, katerim se mora 14 dni vnaprej odpovedati, iz svojega žepa. Pri tožencu prevzeto delo bi ga bilo zaposlilo 2 meseca in bi bil imel tožnik pri tem 12 K na dan podjetniškega zaslužka, torej skupaj 720 K. Radi pogodbe s tožencem je tožnik odklonil ponudbo drugega naročnika, pri katerem bi bil zaslužil najmanj 200 K. Ako bi bil tudi svoje delavce takoj odpustil, bi jim moral plačati za 14 dni naprej, torej znesek 588 K. Odškodninski znesek 500 K je torej primeren.

C. kr. okrajno sodišče v Metliki je tožbeni zahtevek popolnoma zavrnilo iz razlogov:

Po §-u 1155 o. d. z. je delodajalec zavezan primerno odškodovati delojemalca za nestorjena dela, če zadene delodajalca krivda, ali če je bil delojemalec sploh z zamudo časa oškodovan.

Tožnik sam pa niti ne trdi konkretne škode, marveč navaja le možnost zamude. Da pa sploh ni ničesar zamudil, je dokazano po priči V. B., kateremu je v istem času, ko bi moral tožencu zidati, zidal hišo, in po priči M. M., ki je potrdil, da je imel tožnik v tem času razun drugih manjših del še dva in pol meseca dela pri Ž. na K. s štirimi delavci, torej so bili njegovi delavci (6—8) celo poletje popolnoma zaposleni in ni trpel z odpadkom stavbe pri tožencu nobene škode. Da pa tudi izgotovivši zidarska, po priči M. M. navedena dela, ni bil brez posla, je sklepati iz izpovedbe priče A. B. Sicer je po tej priči dokazano, da je toženec pravnoveljavno pogodbo prelomil, a ker se ni posrečilo tožniku, škodo dokazati, bilo je tožbeni zahtevek za rniti.

C. kr. okrožno sodišče v Rudolfovem je prizivu tožnikovemu ugodilo in razsodilo, da mora toženec tožniku plačati znesek 400 K za odškodnino, ker vsled njegove krivde tožnik pogojenega dela ni zamogel izvršiti — in vse stroške.

Razlogi.

Priziv je utemeljen. Od prizivatelja grajane pomanjkljivosti postopanja sicer ni glede na to, da je moči na podlagi predlože-

nega dokaznega gradiva presoditi pravdno stvar, toda utemeljeni so nadaljni prizivni razlogi napačne ocene dokazov, napačne presoje dejanskega in pravnega položaja in krive uporabe zakona. V zmislu §-a 1155 o. d. z. pristojna namreč tudi za dela, ki niso bila izvršena, najeti osebi primerna odškodnina, ako je bila najeta oseba pripravljena delo izvršiti, pa je bila vsled krivde naročnika zadržana to storiti. V zmislu te določbe torej ni potrebno, da bi najeti osebi nastala pozitivna škoda, temveč zadostuje že, da ji je odšel zaslužek vsled neizvršitve naročenega dela. Da je pa odšel in sicer znaten zaslužek tožniku, o tem je prizivno sodišče na podlagi izvedenih dokazov zadobilo zadostno prepričanje.

Iz mnenja zaslišanih zvedencev C. in B. izhaja namreč, da stane tako poslopje, kakršno se je tožnik zavezal postaviti tožencu, okoli 2300 do 2500 K, da se taka stavba napravi s 6 ali 7 zidarji v 40 do 50 dneh, ter da si tak stavbenik, kakor je tožnik, zasluži na dan do 10 K. Tožnik bi si bil pri tem podjetju zaslužil po mnenju zvedencev od 400—500 K. Na tej podlagi je zamoglo prizivno sodišče z mirno vestjo po svojem prostem preudarku na podlagi navedene določbe zakona priznati znesek 400 K za primerno odškodnino tožniku.

Prvi sodnik ni prav nič upošteval pri razsoji te pravne stvari mnenja teh zvedencev in je torej glede na to, da je med škodo tudi prištevati odhod zaslužka, po krivici prišel do zaključka, da se tožniku ni posrečil dokaz, da trpi škodo.

§ 1155 ne zahteva tako, kakor § 919 o. d. z., da mora poškodovanec natanko in po številkah izračunati svojo škodo. Zadostuje, da poškodovanec navede podatke, ki je na podlagi njih možno sodniku prosto spoznati primerno odškodnino. Navedel je pa v tem slučaju tožnik dovolj okolščin, iz katerih se da primerno odškodnino rzsoditi. V tej pravdi je poslopje, katero se je zavezal tožnik postaviti, natanko določeno glede dimenzij in tudi glede stavbnega materiala, tako da se da iz teh podatkov vsaj približno preračunati, koliko časa da bi bil tožnik potreboval za to stavbo in s koliko delavci bi bil izvršil to delo v gotovem času.

Prvi sodnik je torej napačno ocenil dokaze in vsled tega tudi stvar napačno presodil. Ugodilo se je torej prizivu.

Najvišje je sodišče je z odločbo z dne 8. febr. 1910 revizijo toženca zavrnilo in potrdilo sodbo prizivnega sodišča.

Razlogi.

Revizija, ki se opira samo na § 503 št. 4 c. pr. r., ne more pokazati napačne pravne presoje tega slučaja. Kakor sta obe instanci ugotovili, je toženec sklenil s tožnikom pogodbo, glasom koje je imel le-ta sezidati za 2600 K plačila hišo, določeno po natančnih dimenzijah, in je toženec preprečil delo, ker ga ni dopustil.

Trditev tožnika, da je bil pripravljen delo opraviti, ni s tem, da so bili delavci, ki jih je imel na razpolago, drugod zaposleni, ovržena, ker ni dokazano, odnosno, ker se niti dokazati ni skušalo, da ne bi bil tožnik mogel izvršiti dela, ki ga je bil s tožencem pogodil.

Dognano je torej, da je bil tožnik po krivdi toženca zadržan izvršiti započeto delo. Radi tega mu pristojna po §-u 1155 o. d. z. primerna odškodnina. Mnenje revizije, da bi bil moral tožnik dokazati konkretno, efektivno škodo, ne ustreza zakonu. Tudi odhod na zaslužku je v primerni odškodnini obsežen. Tožnik pa je trdil že v svoji tožbi, da je izgubil 720 K podjetniškega dobička, ki bi ga bil napravil, ako bi bil delo dovršil. Zvedenca sta čisti zaslužek tožnika cenila na najmanj 400 K. Akoravno ni dokazal tožnik, da je moral delavcem dnevno zastoj plačevati, in akoravno se ni izvedel dokaz o njegovi trditvi, da ni mogel prevzeti glede na delo pri tožencu nekega drugega naročila, pri kojem bi bil zaslužil 200 K, se mora vzlic temu na podlagi ugotovitve prizivnega sodišča smatrati dognanim, da je imel 400 K odhoda na zaslužku.

Z ozirom na § 273 c. pr. r. ne more biti govora o napačni pravni presoji, ako spozna prizivno sodišče odškodnino v znesku 400 K za primerno in prisodi tožniku ta znesek.

Sploh pa ne zahteva revizijski predlog znižanja odškodnine, ampak popolno zavrnitev tožbenega zahtevka; tak predlog je pa, kar izhaja iz povedanega, neutemeljen.

Dr. I. Malnerič.

b) K uporabi §-ov 5 in 6 izpodbojnega zakona. Vpis trgovca v trgovinski register nima nazajšnje veljave; dan predloga za vpis ni merodajen, ampak le dejanski vpis in njega objava v listih (§ 5 o. d. z.).

Trgovec *A* je dne 4. novembra 1909 dal pri sodišču na zapisnik predlog, naj se ga vpiše v trgovinski register. Vpis se je dne 9. novembra dovolil in izvršil in bil dne 11. novembra 1909 razglašen v uradnem listu.

Dne 2. novembra 1909 je bil isti trgovec *A* razposlal na vse svoje upnike naznanilo, da mora ustaviti plačila in prositi moratorija do 10. decembra 1909.

Dne 4. novembra 1909 je vložil trgovec *B* ravno vsled tega pisma nujno tožbo zaradi 924 K 53 h s pr. zoper *A*-ja, a zaradi preteče nevarnosti se je dne 6. novembra izrekla zamudna sodba. Še tega dne se je predlagala in dovolila na podlagi *A*-jeve okrožnice z dne 2. novembra 1909 zavarovalna izvršba in se opravila z rubežem *A*-jevega trgovskega blaga in sicer z zaznambo na rubežnem zapisniku z dne 2. novembra 1909 in na novo glasom rubežnega zapisnika 8. novembra 1909; potem pa se je dosegla izterjevalna izvršba z rubežem, hrambo in prodajo tako zarubljenih premičnin.

Dne 12. novembra 1909 je predlagal zavezanec *A* progla-sitev konkurza, ki se je dovolila še tega dne z oglasom dne 12. novembra 1909 s 16/9-1.

Konkurzna masa *A*-ja je na to proti trgovcu *B*-ju vložila izpodbojno tožbo v zmislu §-ov 5, 6, odnosno 9 in 29 izpodboj. zakona na neveljavnost rubeža.

Tekom sporne razprave je izkazal toženi *B* svoje fakture od 31. marca 1909, 30. aprila 1909, skupaj za 553 K 92 h, in z dne 1. septembra 1909, 20. septembra 1909, 28. septembra 1909 in 12. oktobra 1909 za 370 K 60 h, s pristavkom glede plačila: »6mesečni akcept v 30 dneh a dato, drugače takoj z odbitkom 3% popusta«, in »6mesečni akcept v 30 dneh a dato, drugače v 30 dneh z dobitkom 3% popusta«. Akcept se ni izdal nobeden in so torej dne 4. novembra 1909 že vse fakture zapadle, razun fakture 12. oktobra 1909 za 57 K 27 h, glede katere se je toženec podvrgel tožbenemu zahtevku.

C. kr. okrajno sodišče v Ljubljani je s sodbo od 5. januarja 1910 C V 37/9-4 zavrnilo ostali tožbeni zahtevek na neveljavnost opravljene izvršbe nasproti konkurznim upnikom in konkurzni sklad obsodilo na povračilo stroškov.

Razlogi

navajajo, da ima po trgovinskem zakonu vpis trgovca v trgovinski register nasproti tretjim osebam le tedaj veljavo, če se je v resnici izvršil in bil tudi v listih objavljen. Vse to se je tukaj zgodilo tri dni, odnosno pet dni pozneje, ko je toženec dosegel izpodbijani rubež. Ker pa se je dosegla sodba in izvršba, predno je bil prezadolženec vpisan v trgovinskem registru, nima izpodbojni razlog §-a 5 izpodboj. zakona veljave, in ravno tako ne razlog §-a 6, ki zadeva le »indebita«, dočim so predmetne fakture ob času tožbe že zapale v plačilo. Enako tudi ni razloga po §-u 9 izpodboj. z., ki ima za predmet le pogodbe dolžnika, sklenjene na škodo drugim upnikom, nikakor pa ne pravnih opravil (izvršbe) v tehničnem pomenu besede, ki izhajajo od tretjih oseb. Tudi ta določba se da uveljavljati samo zoper vpisane trgovce, kar pa prezadolženec v kritičnem času še ni bil. Izpodbojni razlog §-a 29 l. c. je konkurzni sklad umaknil sam. Neutemeljeno pa je tudi pozivanje §-a 2 l. c., češ da je prezadolženec dopustil zamudno sodbo.

Na tožnikov priziv je c. kr. deželno sodišče v Ljubljani s sodbo 9. marca 1910 C V 37/9-8 potrdilo prvo sodbo.

Razlogi.

V prizivu zastopa tožnik pravno mnenje, da je tožbenemu zahtevku ugoditi po zmislu §-a 5 ali pa §-a 6 izpodbojnega zakona. Toda po nepravem.

Za vprašanje, ali je uporabiti določbo §-a 5 l. c. ni mero-dajna okolnost, če je prezadolženec vpisan trgovec ali ne, kajti rubež t. j. tisto pravno opravilo, s katerim je pridobil toženec zavarovanje, se je izvršilo po ugotovitvi prvega sodnika dne 8. novembra, tedaj vsekakor v času dveh tednov pred 12. novembrom, ko je bil vložen predlog za otvoritev konkurza. Objektivno je torej navedeno pravno opravilo izpodbojno.

Dejstvo vpisa v trgovinski register ima le to posledico, da se »status cridae« dolžnika začenja že z ustavitvijo plačil in

se v takem slučaju šteje 14dnevni rok od dneva ustavitve plačil nazaj.

Razmotravati je torej le, če ima terjatev toženca napram prezadolžencu subjektivno tiste negativne znake, ki jih zahteva § 5 l. c., namreč če upniku-tožencu ob času pridobitve zastavne pravice terjatev še ni pristojala ali vsaj ne na ta način ali v tistem času. V tem pogledu pa je prvi sodnik na podstavi provedenih dokazov ugotovil, da je terjatev, kolikor se je tožbeni zahtevek zavrnil za časa vlozbe tozbe, že zapadla v plačilo. Te ugotovitve se s prizivom ne izpodbija in je torej po §-u 498 c. pr. r. merodajna tudi za prizivno sodišče.

Če je torej toženec na podstavi rabsodbe z dne 16. novembra 1909 prosil za dovolitev izvršbe v varnost, poslužil se je le pravice, ki je podana vsakemu upniku v dosego svoje zahteve, ako so podani pogoji, pod katerimi se sme dovoliti ta izvršba.

Na podlagi te izvršbe dne 8. novembra 1909 pridobljena zastavna pravica je torej pridobljena za terjatev, ki je takrat tožencu že pristojala, in torej ni podanih v §-u 5 l. c. zahtevanih negativnih znakov terjatve in zato zastavna pravica ni izpodbojna.

Za vprašanje, če je predmetna terjatev izpodbojna po §-u 6 naved. zakona, je pa predvsem poudarjati v tej določbi zakona izraženo načelo, da so izpodbojna vsa pravna opravila, ki podajo upniku zadostilo ali zavarovanje v času, ko se nahaja dolžnik v položaju krige, naj so dotične terjatve dospele v plačilo ali ne, kajti od takrat dalje, ko se pokaže plačilna nezmožnost dolžnika, nima noben upnik pred drugim prednosti. Potemtakem bi bila tudi predmetna zastavna pravica toženca izpodbojna. »Status cridae« se po tej določbi in po določbi §-a 5 l. c. začne za dolžnike, ki niso vpisani v trgovinskem registru, z vlozbo zahtevanja, da se otvori konkurz.

Ker je v pričujočem slučaju prezadolženec vložil predlog za otvoritev konkurza dne 12. novembra 1909, zastavna pravica pa je bila pridobljena že dne 8. novembra, tedaj iz tega razloga izpodbijanje ni dopustno. Pri trgovcih pa, ki so vpisani v trgovinski register, se začenja položaj krige v tistem hipu, ko so ustavili plačila, tedaj navadno še preden je podan predlog za otvoritev konkurza.

Kakor je ugotovljeno na prvi stopnji, je prezadolženec *A* poslal dne 2. novembra po posredovalcu *I*-u. na upnike okrožnico, da je insolventen, in prosil moratorija, dne 5. novembra pa je insolvenca bila priobčena v časopisu »Neue Freie Presse«.

Ta dejstva je vsekakor smatrati za ustavitve plačila po zmislu §-a 6 l. c. in ker je zastavna pravica toženca pridobljena, kakor rečeno, dne 8. nov., tedaj pozneje, potem bi izpodbijanje bilo upravičeno, ako bi bil prezadolženec *A* vpisan trgovec.

To pa ravno ni. Iz besedila §-ov 5 in 6 l. c. »čigar firma je vpisana v trgovinskem registru«, — izhaja brezdvomno, da mora dolжник biti za časa ustavitve plačil vpisan v register. Prezadolženca pa se je vpisalo glasom ugotovitve na prvi stopnji šele 9. novembra, razglasilo pa vpis dne 11. novembra 1909, torej pozneje.

To, da je predlog za vpis vložil že 4. novembra 1909, ni merodajno, kajti predlog bi se tudi lahko zavrnil, v slučaju dovolitve pa vpis nima nazajšnje moči.

Zastavna pravica toženca torej tudi s tega stališča ni izpodbojna. Podan pa tudi ni nobeden drugih, v izpodbojnem zakonu ustanovljenih izpodbojnih razlogov.

Priziv je torej neutemeljen in je bilo sodbo prvega sodnika potrditi.

Tožnikovi reviziji vrhovno sodišče z odločbo 25. maja 1910 Rv VI 234/10-1 ni ugodilo.

Razlogi.

Na § 503⁴ c. pr. r. oprta revizija je neutemeljena. V reviziji se uveljavljata samo še izpodbojna razloga §-ov 5 in 6 izpodbojnega zakona. Kakor izvaja v zmislu zakona prizivna sodba, katere razlogi se pozivajo, ni dano za nobenega teh izpodbojnih razlogov dejstvo.

Pomen, ki ga revizija vidi v ustavitvi plačil, temelji na pomotni presoji učinka glede pridobitve zavarovalne (rubežne) zastavne pravice po registrovanju prezadolženčeve firme. Če bi se pritrdjevalo nazoru revizije, morala bi se prisojati vpisu firme nazajšnja veljava, to bi pa nasprotovalo načelu §-a 5 o. d. z., ki prodira vse pravno življenje.

Revizija je tudi v zmoti, če misli, da temeljni smoter izpodbojnega zakona podpira njen nazor.

Poleg navadnih slučajev konkurznih ukrepov po §-ih 62 in 63 konk. r. ima § 198 l. c. za trgovce v zmislu uvodnega zakona k trgovinskemu zakonu še posebno določbo, da je ukreniti konkurz že v slučaju ustavljenih plačil. Ta določba je izjema od navadnega slučaja §-a 63 konk. r., ko je ukrep konkurza odvisen od nezmožnosti plačila dolgov.

Učinki, ki jih družijo konkurzni red z ustavitvijo plačil, so čisto posebni (specifični) in odvisni od značaja »trgovca«. Če je nastala pri trgovcu ustavitev plačil, morajo se dolžnik in upniki zavedati, da je dan slučaj, za katerega predpisuje zakon ukrep konkurza o trgovčevem premoženju, da torej od tega časa trgovčevo premoženje ni več v trgovčevi razpolagi, marveč ima služiti v enakomerno poplačilo upnikov.

Če pa dolžnik ob času ustavljenih plačil ni bil trgovec, tedaj pa v §-u 198 konk. r. navedene posebne dolžnosti niso bile zanj merodajne.

Pomoten je tudi nazor revizije, da je toženec dosegel zavarovanje, ki mu ne gre, ker se zavarovanje za njegovo terjatev ni dogovorilo. Revizija je prezrla, da je dana poleg dogovorne pravice tudi zakonita pravica na zavarovanje. Le-to pravico pa je smel izvrševati toženec, kakor hitro so bili dani predpogoji za uporabo §-a 370 izvrš. r. Če pa se je toženec poslužil te pristoječe mu pravice, s tem ni mogel nastati čin, ki bi bil izpodbojen po §-u 5 izpodb. zak., kajti pridobilo se je samo zavarovanje, do katerega je imel upnik v nevarnosti po prej navedenem predpisu pravico.

Ker torej ni objektivnih predpogojev za izpodbijanje po §-u 5, odnosno 6 izpodbojnega zakona, ne pride osebna stran pravnega slučaja, namreč da je toženec ob času pridobljenega zavarovanja imel vednost o ustavljenih plačilih prezadolženca, več v poštev.

Dr. F. M.

c) V pravdi radi nezakonskega očetstva je zamudna sodba nedopustna, ako varuh ned. tožnika ne pride k (prvemu) naroku (§§ 1016, 1014 o. d. z. in 8, 477 št. 5 c. pr. r.).

C. kr. okrajno sodišče v Ptujju je s sodbo od 17. febr. 1910, opr. št. C II 58/10.3 zavrnilo tožbeni zahtevek ned. tožnika,

zastopanega po varuhu, da se naj toženca spozna za nezakonskega očeta in obsodi v plačilo alimentacije. Varuh ned. tožnika je bil k naroku pravilno povabljen, pa je prvi (na tožbo) odrejeni narok zamudil. Toženec je pri tem naroku zanikal tožbene navedbe, trdeč, da se z nezakonsko materjo sploh ni nikdar spolno združil in je predlagal zamudno sodbo. Temu je sodišče ugodilo in izdalo v zmislu §§-ov 396, 442 c. p. r. navedeno zamudno sodbo.

Varuh ned. tožnika je na to prosil, naj se postavi uradni zastopnik, kar se je tudi zgodilo. Uradni zastopnik je vložil proti zamudni sodbi priziv, v katerem je uveljavljal ničnost po §-u 477, št. 4. c. pr. r., češ da bi bilo moralo sodišče pri prvem naroku takoj imenovati kuratorja ad actum, ker je varuh narok zamudil.

C. kr. okrožno, prizivno sodišče v Mariboru je vsled tega priziva izdalo sklep od 30. aprila 1910, opr. št. Bc 135/10-2: Zamudna sodba se razveljavlja in pravnemu sodišču zaukazuje, da odredi po pravomočnosti tega sklepa novo razpravo in izda novo sodbo. Prizivne stroške K 23.30 ima plačati varuh ned. tožnika osebno v 14 dneh pod izvršbo.

Razlogi.

Z izpodbijano zamudno sodbo se je zavrnil tožbeni zahtevek ned. tožnika na ugotovitev nezakonskega očetstva in plačilo alimentacije, ker varuh ned. tožnika ni prišel k razpravi in ker je toženec zanikal tožbene navedbe. To sodbo izpodbija tožnikov varuh radi ničnosti v zmislu §-a 477, št. 4 c. pr. r., ker prvi sodnik ni postavil kuratorja ad hoc za ned. tožnika, ki pri razpravi dne 17. febr. 1910 ni bil zastopan.

Čeravno zatrjevanega ničnostnega razloga ni, ker je bil varuh pravilno in pravočasno povabljen in mu torej ni bila odzeta možnost razpravljanja, se pa vendarle zdi prizivnemu sodišču izpodbijana sodba nična po §-u 477, št. 5 c. pr. r.

Ta posebni ničnostni razlog bi lahko ned. tožnik uveljavljal celo z ničnostno tožbo po §-u 529, št. 2 c. pr. r., ako bi malovestni varuh opustil priziv.

Nedoletni tožnik uživa namreč radi svoje nedoletnosti po §-u 28 obč. drž. zak. posebno pravno varstvo in je vsled tega nedopustno, da bi bila odločba glede njegovega tožbenega zahtevka,

ki je izvanredne važnosti tako za njegov osebni stan (status personae), kakor za njegovo vzgojo in preživljanje, odvisna le od tega, ali pride njegov varuh k sporni razpravi ali ne. Iz tega izhaja, da nikakor ne zadostuje, ako se hoče nedoletnemu tožniku podeliti ono posebno pravno varstvo v pravnem postopanju, da je imel ned. tožnik »in abstracto« zakonitega zastopnika v osebi svojega varuha, temveč bilo je uradoma skrbeti, da bi bil ned. tožnik tudi »in concreto«, namreč pri sporni razpravi dne 17. februarja 1910 zastopan. Ker ga pri tej razpravi njegov varuh iz neznanih razlogov ni zastopal, je bil ned. tožnik »de facto« brez zastopnika in je vsled tega postopanje nično po §-u 477, št. 5 c. pr. r.

To pravno naziranje izvira iz preudarka, da je vsaj glede onih oseb, ki uživajo posebno pravno varstvo, po možnosti omejiti slučaje, v katerih bi mogla civilno-pravdna naključja uničiti kak materijalno-pravni zahtevek.

Iz teh pravnih ugotovitev izhaja, da toženčeva izvajanja v prizivnem priobčilu niso utemeljena in da mora veljati v enakih redkih slučajih za pravdno vodstvo načelo, da je ali takoj postaviti uradnega zastopnika, ali pa da je sporno razpravo v zmislu §-a 134, št. 4 c. pr. r. na kratek čas preložiti in po nadvarstvenem oblastvu izposlovati, da zakoniti zastopnik v resnici pride k razpravi.

Iz teh razlogov je prizivno sodišče razsodilo, kakor je zgoraj iz sklepa razvidno.

Izrek glede stroškov prizivnega postopanja temelji na določbi §§-ov 48, 50, 51 c. pr. r. in je bilo dalje merodajno dejstvo, da je šteti varuhu zamudo, katere ni upravičil, v krivdo, vsled česar se mu je naložilo plačilo prizivnih stroškov »ad personam«.

Toženec je vložil proti temu sklepu rekurz na c. kr. vrhovno sodišče, katero je pa ta rekurz z odločbo od 15. junija 1910 zavrnilo.

Razlogi.

Prizivno sodišče se je sklicevalo na to, da nedoletni tožnik ni imel zastopnika pri sporni razpravi dne 17. februarja. Ta ničnostni razlog uveljavlja tudi pritožba. Prizivno sodišče torej nikakor ni prekoračilo mej izpodbijanja. Brez pomena je, če prištevata pri-

zivatelj izpodbijani nedostatek k ničnostnim razlogom §-a 477, št. 4 c. pr. reda., dočim vidi prizivno sodišče v tem dejanski stan št. 5. Za dejanski stan namreč gre, ne pa za označbo ničnostnega razloga s številkami.

Tudi očitek, da je meritorni del sklepa proti zakonu, je neutemeljen; ned. tožnik namreč v resnici ni bil zastopan pri sporni razpravi in ker je bil brez zakonitega zastopstva, bi se bilo moralo ravnati v zmislu §-a 8 c. pr. r. Ker je torej nedostajalo potrebnega zakonitega zastopstva za ned. tožnika, se je po pravici smatralo, da je podan ničnostni razlog št. 5 §-a 477.

Če se postavlja revizija na stališče, da se morajo z ozirom na to, ker je bil postavljen ned. tožniku varuh, ki je dobil pooblastilo k tožbi, jo vložil na zapisnik pri sodišču in prejel vabilo k razpravi, presoјati učinki varuhove zamude tako, kakor če bi ned. tožnik sam povzročil zamudo, je to pač pravno-pomotno naziranje; kajti zakon nikakor ne pooblašča varuha, da se sme pravicam svojega varovanca odreči (1034, 216, 233 obč. drž. zak.) in radi tega ni moči v takem slučaju po zmislu §-a 1106 obč. drž. zak. smatrati, da je varovanec vezan po opraviilih svojega varuha.

Rekurzu torej ni bilo ugoditi.

Dr. I. F.

Disciplinarno pravo.

Določbe §-ov 31 in 137 not. reda ne branijo notarju stanovati drugje, nego na uradnem sedežu; le ako notar krati stranki pravico, poslužiti se njegovega uradnega poslovanja tudi izven uradnih ur, radi preoddaljenega stanovišča, krši tako dolžnosti §-a 35 not. reda. — Notar mora imeti uradni pečat pod zaporo, kakor hitro ne more pregledati, kaj se s pečatom godi.

Z rabsodilom disciplinarnega senata višjega dež. sodišča je bil notar A. v N. a) obsojen, da je kršil predpis §-a 41 not. r., ker je tiskalnico, ki služi za odtiskovanje uradnega pečata, hranil toli malomarno, da je utegnil Henrik W., njegov pozneje ubegli uradnik, s to tiskalnico pritisniti na treh potvorjenih potrdilih identitete uradni pečat; b) oproščen obdolžbe, da bi kršil po

§-ih 31 in 137 not. r. naložene mu dolžnosti s tem, da je od 1. julija 1906, ko je nastopil notarsko službo v N., nadalje imel stanovališče v mestu M., ki je od uradnega sedeža 29 km po železnici oddaljeno, in da je bival od tedaj na uradnem sedežu le mimogrede, ko je opravljal notarske posle.

Zoper to razsodilo je vložil priziv višji državni pravdnik radi oprostilnega dela, notar A. radi obsodbe.

Disciplinarni senat vrhovnega sodišča ni ugodil niti prvemu, niti drugemu prizivu (razs. od 13. januarja 1910. Ds VI 14/9-4).

Razlogi.

I. K prizivu višjega državnega pravnika.

§-a 31 in 137 not. r., po katerih mora notar imeti uradni sedež na odkazanem mu kraju in ne sme v uradnih poslih več kakor 8 dni, brez uradnih poslov pa ne več kakor 3 dni brez dopusta muditi se izven uradnega sedeža, tu ne moreta priti v poštev. Notarski red nima namreč določb glede kraja stanovališča, ima jih le glede uradnega sedeža; tudi se ni izkazalo, da bi bila odsotnost obdolženca od njegovega uradnega sedeža trajala dalje kakor 8, oziroma 3 dni.

Za nazor, da bi moral notar na kraju, ki mu je nakazan za uradni sedež, ob vseh razmerah imeti tudi svoje stanovališče, ne govori niti omenjena določba §-a 31 not. r., niti sploh nikak predpis notarskega reda. Tudi določba §-a 21 odvetniškega reda ga ne podpira. Glasom poročila odseka, ki je bil izvoljen od državnega zbora v posvet in predložbo načrta odvetniškega reda, je podlaga določbe §-a 21 odvet. r. načelo prostega preseljevanja, postulat neodvisnosti odvetniškega stanu. To načelo naj bi bilo v slučaju selitve odvetnika le toliko utešnjeno, kolikor bi bilo z ozirom na ljudstvo dosedanjega stanovališča potrebno, da dobe klienti čas in priliko z odvetnikom obračunati in si novega pravnega zastopnika najeti. Tu gre tukaj za čisto drugačne ozire, ki glede obligatornega uradnega sedeža notarjev ne pridejo v poštev.

Pa tudi z vidika bistva uradnega poslovanja notarjev oprostilni del razsodila nikakor ni pravno pomoten.

Priznati je pač, da mora biti notar ljudstvu svojega uradnega sedeža pristopen. Brez dvoma je, da mora biti to med

uradnimi urami ob vseh razmerah možno. To je tudi bilo v le-tem slučaju tako; saj je obdolženec bival, kakor je bilo ustanovljeno, čez dan v N., kjer ni samo funkcije notarjata izvrševal, nego tja je tudi osredotočil vse svoje ostalo socialno in gospodarsko delovanje. Vprašanje je pa, ali v §-u 35 not. r. naložena dolžnost, da mora biti za poslovanje pripravljen, sili notarja, da mora tudi po preteku uradnih ur, in posebno z ozirom na določbo §-a 173 not. r. tudi po noči poslovati kakor posvedočilna oseba. Res je pač, da utegnejo imeti stranke take neodložive zadeve, ki zahtevajo nemudoma včasih celo hipno poslovanje notarja. Tudi se ne prereka, da notar spričo določbe §-a 35 not. reda ne bi smel, ako bi se zahtevalo tako poslovanje od njega, sodelovanja odkloniti, sklicujoč se na potek uradnih ur; inace bi kršil svoje dolžnosti.

Vendar za tak slučaj tu sploh ne gre. Obdolženca se dolži, da je baje abstraktno spravljal v nevarnost pravico strank, zahtevati notarsko poslovanje po preteku uvedenih uradnih ur. To pa nikakor ne zadošča za disciplinarno kaznitev notarja. Za to bi se morala pripetiti resnična kršitev notarske dolžnosti, biti za poslovanje pripravljen. Le pod tem pogojem bi bilo možno klicati obdolženca zaradi neodloživosti uradnega poslovanja, ki se ima izvršiti, na odgovor, in bi se ne mogel izgovarjati, češ njegovo stanovanje je od uradnega sedeža zelo oddaljeno. Sedaj pa se baje abstraktno preteče oškodovanje rogacijske pravice strank sploh še ni konkretno pokazalo, ne glede na ugodne prometne razmere in prometna sredstva, ki so med krajema M. in N. Zato je tozadevna obdolžba brez podlage.

II. K obdolženčevemu prizivu.

Neprerekano dejstvo, da se je zlorabil uradni pečat, spričuje ob sebi kršitev določbe §-a 41 not. r. Namen te določbe je jasen; to, kar je tu malomarnost obdolženčeva omogočila, neupravičena poraba posvedočilnega sredstva, naj se zabrani. Ni zadosti, da se ima pečat le izven uradnih ur pod zaporo. Po zakonitem predpisu je namreč še le takrat, ako se uradna poraba pečata nadzoruje, pečat pa na to takoj zopet zapre ali pa v svrhu zopetne rabe ima tako pripravljen, da lahko notar opazi vsako neupravičeno rabo.

Obdolženca ne razbremenjuje niti dejstvo, da ima pečatna tiskalnica veliko težo, osobito, ko je znano, da se da pečat, ki se vlaga v tiskalnico, brez truda odstraniti; niti dejstvo, da mora včasih notar uradno sobo za daljši ali krajši čas zapustiti. Besedilo in volja zakona nikakor ne zahtevata pazljivosti še le tedaj, kadar se notar za gotov čas odstrani. Marveč, kakor hitro mu ni več možno pregledati, kaj se s pečatom godi, mora ga zapreti. Sicer pa obdolženec sam priznava, da je sobo, v kateri se je nahajal pečat v odprtem stanju, opetovano zapustil, da je šel v nasproti stoječe hranilnično posloje. Torej ne naključje, ampak znatna kršitev dolžnosti od strani obdolženca je omogočila zlorabo. Obsodba je bila docela upravičena. *Dr. M. D.*

Plenarni sklepi c. kr. upravnega sodišča.¹⁾

(Uradno priposlano.)

A. Administrativne pravne stvari.

6.) Občinski uradniki, ki so vsprejeti proti enostranski odpovedi, ali pa samo na naprej določeno dobo, niso stalno nameščeni občinski uradniki v zmislu §-a 10 novele k dom. zakonu. (Sklep 25. nov. 1907.)

7.) V dušnem pa stirstvu stalno službujočim pomožnim duhovnikom krščanskih veroizpovedovanj ne pristojajo v zmislu §-ov 1 in 15 občinskega volilnega reda za Češko (§ 15 zakona z dne 18. aprila 1896 št. 44 dež. zak.) volilna pravica v občinski zastop v 1. razredu. (Sklep 2. dec. 1907.)

8.) Proti sklepu pristojnega občinskega ali okrajnega zastopa, s katerim se zanikava javnost pota, je dovoljen priziv sosedni občini, ako je zaradi posredne ali neposredne zveze s cestami in potmi, ležečimi v njenem območju, interesovana pri javnosti zadevnega pota. (Sklep 23. dec. 1907.)

9.) Po čeških deželnih zakonih z dne 28. maja 1892 št. 27 dež. zak. in 23. jun. 1893 št. 48 dež. zak. ni občina upravičena terjati dosedaj neplačano pristojbino za vpeljavo kanala od na-

¹⁾ Glej »Slov. Pravnik« št. 8 ex 1909 str. 155.

slednika onega hišnega posestnika, kateri je napravil zvezo med hišo in občinskimi kanali. (Sklep 27. jan. 1908.)

10.) Ako se pri obstoju zavarovalne obveznosti delavca, oglašene pri okrajni bolniški blagajni, nadaljuje zavarovanje na zakonit način pri kaki drugi zavarovalnici, zadostuje obvestilo o tem zavarovanju (brez istočasnega dokaza), ter je od obvestila dalje oproščen od vplačevanja zavarovalnine okrajni blagajnici. (Sklep 17. feb. 1908.)

11.) Po šolskih zakonih (§ 6 državnega šolskega zakona) se sme, ako se prizadeti interesentje drugače ne dogovore, na javni ljudski šoli v vseh razredih samo eden in isti učni jezik določiti. (Sklep 2. marca 1908.)

12.) Sklep občine, s katerim se je oseba vsprejela v občinsko zvezo, je pravotvoren čin, ako se je vsprejem zvršil prostovoljno (§ 7 dom. zakona). Ako se je pa vsprejem izvršil na podlagi zahteve v zmislu §-ov 2 in 3 novele k domovinskemu zakonu, ni takega sklepa smatrati pravotvornim činom, ter tak sklep občine ni načeloma nepreklicen. (Sklep 16. marca 1908.)

13.) Po §-u 3 novele k domovinskemu zakonu nima otrok, ki je za časa pridobitve pravice po §-u 2 tega zakona bil nedoleten, a je med tem svojepraven postal, pravice kakor naslednik v domovinski pravici, da bi pravico, katero je oče pridobil, zase uveljavljal, in sicer ne, ako ni oče (oziroma njegova sedanja domovna občina) uveljavljal svoje pravice, in tudi ne, ako ni oče (oziroma njegova sedanja občina) po dovršeni svojepravnosti otroka te zahteve z uspehom uveljavljal. (Sklep 23. marca 1908.)

14.) Rudarska oblastva niso pristojna razsojati o obveznosti rudniških posestnikov glede vplačevanja *a)* prispevkov k bratovski skladnici (§ 30 zakona o bratovskih skladnicah z dne 28. jul. 1889 št. 127 drž. zak.) in posebno *b)* o štatutarnih prispevkih v svrhu saniranja (§ 41 zakona z dne 17. sept. 1892 št. 17 drž. zak. čl. I.). (Sklep 4. maja 1908.)

15.) Drugi, kakor v členu I. točka 10 zakona z dne 28. jul. 1894 št. 168 drž. zak. posebej navedeni obrtni obrati, kateri se pečajo z izvrševanjem stavbenih del, niso glede vseh obratnih kategorij brez razlike, so li delavci pri stavbi zaposleni ali ne, podvrženi zavarovalni obveznosti po določilih zakona z dne 28. dec. 1887 št. 1 drž. zak. ex 1888. (Sklep 18. maja 1908.)

—...— (Dalje prihodnjič.)

Književna poročila.

Dr. Edvard Volčič: Dopolnilo „civilnopravnim zakonom“ (IV. zvezek Pravnikove zbirke) za leto 1906 do 1910. V Ljubljani 1910. Izdalo društvo »Pravnik.« Natisnil A. Slatnar. Cena K 1·20.

Namen te, ravnokar izišle knjižice, ki obsega 43 strani drobnega tiska, pojašnjuje urednik sam v predgovoru naslednje: »Po l. 1906., ob katerega koncu je izšel IV. zvezek »Pravnikove zbirke«, so se nekateri predpisi dotične snovi premenili, premnogi po odločbah vrhovnih sodišč pojasnili ter so se v rečeni knjigi našli še nekateri moteči tiskovni pogreški. Dasi je od vsega natisa knjige preostalo le še malo nad dvesto izvodov, vendar pri naših razmerah ni upati, da se skoro zvedejo, še manj pa, da se more v doglednem času izdati njen drugi natis. Zato sem v soglasju z društvom »Pravnik« uredil dopolnilo, ki naj knjigo z drugimi objavami vred, ki jih je društvo med tem izdalo — (nova odvetniška tarifa, jezikovni zakon za Dalmacijo) — popolni po sedanjem stanju v vseh zgoraj označenih ozirih. Novi kupci »Civilnopravnih zakonov« dobe »dopolnilo« in medtem izišle omenjene objave vezane v eni knjigi, drugi si jih lahko nabavijo posebej, upam, da vsem nadomeste novo izdajo navedenega IV. zvezka.«

Delce nudi najprej nove predpise dobesedno in sicer zakon o izvrševanju sodne oblasti na višjih deželnih sodiščih in na vrhovnem sodišču; ukaz pravosodnega ministra o znižbi vročnin, zakon o povračilu stroškov zagovorniku zakonske vezi in o odgovornosti zastopnikov strank za pristojbine, ter določbe haaškega pravnega dogovora k §-om 33 jur. n. in 57, 63 ter 121 civ. pr. reda. Na to so razvrščene vrhovnosodne odločbe iz zadnjih štirih let k sodnemu pravilniku in civ. pr. redu.

Zahvaliti je g. dež. sodnega svetnika drja. Volčiča za dosledno skrb, s katero hoče podpirati pravosodno prakso v slovenskem jeziku. Na drugi strani pa se s pravico pričakuje, da bodo tudi po tej knjižici marljivo posegli domači pravniki.

Dr. Franz Hilscher und dr. Ferdinand Winkler: Die rechtliche Stellung des Arztes in Gegenwart und Zukunft nach oesterreichischem Rechte. Wien, Moritz Perles, 1910. 41 str.

Delce je v prvi vrsti propaganda za preosnovo zdravniškega stanu, koju priporočata pisatelja, šele v drugi vrsti je prispevek k »zdravniškemu pravu« in služi še dosti prida svrhi informacije o veljavnem avstrijskem zdravniškem pravu. Uvodoma poudarja, kako neugodne so postale socialno-ekonomične razmere za zdravnike. Dandanes dobé se zdravniki, ki izvršujejo svoj idealno-humanitarni poklic, pa z ženo in otroki stradajo, se za vsakdanji kruh bore, njih otroci pa tonejo v proletarijat, ker ni sredstev za izobrazbo, stanu primerno. To dejstvo — v prvi vrsti mislila pisatelja na zdravnike bolniških blagajen v industrijalnih krajih — izbavilo jima je razmišljanja o preosnovi.

Najprej podajata obris vseh določeb, ki vsebujejo krog zdravniških dolžnosti, naštevši dekrete dvorne kabinetne. pisarne iz 18. stoletja do na-

restništvenih odlokov novejšje dobe, pa vsa določila kazenskega in obč. drž. zakonika, ki se tičejo zdravnikovega posla. Za tem označita delokrog zdravnikov: 1.) njih delo se vrši v interesu vseobčnega blagra; 2.) tako delovanje pa ni le naključna, ampak funkcionalna zadača države; 3.) organi, ki to zadačo izpolnjujejo, so torej javni organi; 4.) vsi zadevni predpisi so javnopravnega značaja. — Iz teh tez izvajata pisatelja, da so organi, ki služijo takim javnopravnim svrham, organi z javnopravnimi pravicami, bodisi pravi pravcati državni uradniki, bodisi »delegirani državni organi«. Kako je s stvarjo dejanski? Skozi in skozi uradniki — prvi sistem — so zdravniki v vojvodini Nassauski, potem zdravniki na deželi v Dalmaciji, slednjič »zemski vrači« na deželi na Ruskem. V Avstriji, izvzemši že omejnene kraje v Dalmaciji, pa je uveljavljen, kakor v največ kulturnih državah, mešovit sistem: poleg zdravnikov-državnih uradnikov »delegirani državni organi«.

Javnopravni značaj avstrijskih zdravnikov se kaže v naslednjem: Generalni sanitetni normativ iz l. 1770 ukazuje, da morajo zdravniki svoj »urad« tako pri ubogih, kakor pri bogatih enako marljivo vršiti; oni morajo kadar je sum kaznivih dejanj, pa tudi epidemičnih bolezni, napraviti ovadbo; slednjič ne smejo svoje pomoči nikomur odreči, razun v slučaju nemožnosti. Vse to pa se znači za »privilegium odiosum«; kajti za izpolnjevanje vseh teh dolžnosti država ne plača ničesar.

Pisatelja se bavita nadalje z rešitvijo vprašanja pravne strani zdravniškega lečenja. Lečenje ubogih ni nič drugega, nego izvedba državne oskrbovalne dolžnost. Država se tega zaveda, pa vendar prelaga breme, ki zadeva njo, deloma na občine, ki plačujejo zdravnike ubogih, deloma na zdravnike same, ki poslujejo ubogim zastonj. Zdravniki pa so obvezani poslovati tudi, ako jih ob nujnih silah poplave, potresov, požarov, epidemij, i. sl. politična oblast na pomoč kliče. Za te slučaje, pravita pisatelja, pa mora država zdravnika honorirati. — Pri lečenju ubogih, kakor tudi ob nujni sili o kaki pogodbi med zdravnikom in bolnikom ni govora.

Drugače je pri strankah, ki si zdravnika same najamejo. Odkloniti sme zdravnik pomoč edino le, če drugače ne more, pa naj ga kliče kdorkoli. Nemožnosti pa ob sebi še ni tedaj, kadar se zahteva pomoč n. pr. po noči, pač pa tedaj, ako zdravnik sam ne razpolaga s tistimi špeciialnimi vednostmi in izkustvi, ki so baš v posebnem slučaju potrebne. Sodilo bi se, da spada zdravniška pogodba do cela med mezdne pogodbe (glej § 1161 o. d. z.). Ali pri mezdni pogodbi je esencijale — odplatnost, po §-u 879 t. 2 o. d. z. pa je pogodba nična, ako si zdravnik izgovori od bolnika za prevzemo lečenja določeno nagrado.

To neskladnost med obema določbama rešita pisatelja na podstavi kodifikacijske zgodovine §-a 879 o. d. z. tako: Navadna mezdna pogodba se ne sklene, če ni mezda — izrecno ali molče — izpogojena; lečniška pogodba pa ne velja, ako se je mezda v naprej določila, s čimer pa še ni rečeno, da ne bi bila odplatna pogodba. Zdravnik torej v praksi ni primoran, izvesti lečenje na podlagi lečniške pogodbe, a tudi ni upravičen, naprej objavljeno nagrado iztožiti. Te določbe so za sedajni socijalni po-

ložaj neumestne; novela k o. d. zakoniku jih niti po vladnem načrtu niti po predlogih pododseka gosposke zbornice ne boče več imela. Po mnenju pisateljev pa je s stališča, da je zdravnik delegirani državni organ, smatrati določbo §-a 879 t. 2 o. d. z. pravzaprav za polovičarsko; pravosledno temu pojmovanju bi bilo vsako nagrado zdravnika za posamni slučaj prepovedati.

Medla so izvajanja o odgovornosti zdravnikov za storjeno škodo napram bolnikom. Precej prvi stavek, da pri lečenju ubogih, ako javna oblast zdravnika ob nujnih silah na pomoč kliče, o odgovornosti zdravnika napram bolniku ne more biti govora, vzbuja tehtne pomisljke. Argumentacija, da zdravnik posluje kakor uradni organ, da je torej za tako poslovanje le svoji disciplinarni oblasti odgovoren, pacient pa naj si išče — razven ako je zdravnik zakrivil kaznivo dejanje, — odškodnino od države, ne drži. Razločevanje med kaznivimi in nekaznivimi dejanji spričo določb o odškodnini po obč. drž. zakoniku nima podlage; sicer pa je tudi pojem »delegirani državni organ« javnopravna fikcija, ki za privatno pravo, pač ne pride v poštev. — Sila kočljiva, pa še najbolj zanimiva vprašanja glede odgovornosti za pogrške v zdravniški umetnosti (Kunstfehler), glede civilnopravne odgovornosti pri najetem zdravniku sploh, odpravita pisatelja — na 2 straneh, da-si imamo baš o tem gradivu posebno temeljito študijo iz novejšje dobe (Haftpflicht der Ärzte, von juris et medicinae doctor Edl. v. Gschmeidler Wien, 1905), katere pa pisatelja v celem delu niti z besedico ne omenjata.

Koncem pride predlog za preosnovo: Popolno podržavljenje zdravniškega stanu. Sanitetni okraj, povprek z 2500 dušami na enega zdravnika. Ta leči v svojem okraju uboge zastoj, prisilno zavarovane delavce za posebno, celo nizko plačo, prostovoljno zavarovano prebivalstvo za pravično izračunjeno primerno majhno nagrado, vse druge bolnike, osobito iz tujih okrajev — za prosto dogovorjeno nagrado. Vsi zdravniki naj bi bili državni uradniki s stalno plačo in pravico do pokojnine. Službe bi se razpisavale, začetniki bi prišli na slabša, starejši, skušenejši zdravniki na boljša mesta.

Zdi se mi, da problem zagotovitve primerne zdravniške pomoči za vse državljane s tem tudi ne bi bil rešen. Pomagano bi bilo le — zdravnikom povprečne kakovosti, da pridejo s časoma na mesta, kjer bi se ob prosti konkurenci držati ne mogli.

Dr. M. D.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. septembra 1910.

— (Prisežniki — marivečniki, sosodniki itd.?) K razpravi v letošnji šte. 3. »Slovenskega Pravnika« nam piše urednik »Mjesečnika« g. vseučiliški profesor dr. J. Šilović iz Zagreba: »Mi smo imali »Schöffe« u našem kaznenom postupku od godine 1875 do novele godine 1888, kada

smo jih upustili, jer niso odgovarali svrsi. Naš ih je zakonodavac nazval: »prisežnici«, koji se izraz meni čini boljim i »od viečnika« i od »prisednika«. Ako Vas zanimaju razlozi zašto je hrvatski zakonodavac usputio »prisežnike, poslati ću jih na uvid.« — Glede na to, da nam v državni zbornici »pretijo« z uvedbo prisežnikov v tiskovnih zadevah, se nadejamo in prosimo, da nam veleučeni gospod profesor kmalu pošlje razloge hrvaškega zakonodavca za njih opustitev in kako poročilo o neprilikah njihovega poslovanja.

Dr. F. M.

— (Pristojnost pri adopciji nedoletnih zakonskih otrok.) Avstrijec N., bivajoč stalno v Nemčiji, je hotel adoptirati nedoletno Avstrijanko, bivajočo takisto v Nemčiji, koje zakonski oče ima svoje (zadnje) redno bivališče v okolišu okrajnega sodišča X. na Kranjskem. Le-to je poslovanje odklonilo radi nepristojnosti in prošnjo za pohčerenje odstopilo okrajnemu sodišču Z. na Dunaju, kjer je N. redno bival, predno se je v inozemstvo preselil. To sodišče pa je prvemu spise vrnilo, češ da se ne smatra za pristojno. — Negativni konflikt je vrhovno sodišče tako rešilo, da je okrajno sodišče X. pristojno; ni nobenega povoda — je izvajalo — delati razliko med takimi slučajji, ko je adoptiranec pod varuhom ali skrbnikom, in med takimi, ko je v očetovski oblasti (odl. vrh. sodišča z dne 20. julija 1910, o št. Nd VI 328/10). — Pripomniti je, da ta odločba nasprotuje mnenju justičnega ministrstva, priobčenemu svoj čas k §-u 113. jur. n. v »odgovorih na vprašanja«, ali pa brez dvoma je — če tudi ne po strogem besedilu §-a 113 jur. n., pa vendar — po duhu zakona, pred vsem pa zelo umestna, ker se pač tisto sodišče, v čigar okolišu prebiva zakonski oče adoptiranca, o njegovih razmerah najlaže in najbolje informira.

Dr. M. D.

— (Vojaška taksa v konkurznem postopanju.) Konkurz nad premoženjem konkurznega dolžnika je bil otvorjen 20. marca 1909. Dne 17. januarja 1910 je oglasila finančna prokuratura v L. vojaško takso, predpisano konkurznemu dolžniku za leto 1908, k prvi vrsti upnikov. Ta terjatev je bila tudi prav tako likvidirana. — Že potem, ko je bil načrt razdelbe konkurznega premoženja odobren, pa je ista prokuratura zahtevala še upoštevanje vojaške takse za leto 1909 v znesku 17 K, češ, da jo je smatrati za dolg konkurznega sklada. Konkurno sodišče je njenemu predlogu ugodilo, nazadnje pa je vrhovno sodišče izreklo, da to ne gre. Vojaške takse ni smatrati za dolg konkurznega sklada, ker se ne tiče sklada samega, marveč le osebe konkurznega dolžnika. Take zahtevke, četudi davščine, pa je le tedaj vpoštovati, kadar so bili pravočasno h konkurzu prijavljeni (odl. vrh. sodišča od 5. julija 1910, v št. R VI 212/10).

Dr. M. D.

»Slovenski Pravniki« izhaja 15. dne vsakega meseca in ga dobivajo člani društva »Pravniki« brezplačno; nečlanom pa stoji za vse leto 10 K, za pol leta 5 K.

Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 26. oz. 22.

Dr. Ed. Volčič v Novem mestu (Kranjsko)

je za društvo „Pravnik“ v Ljubljani uredil ter se dobivajo pri njem in pri knjigotržcih naslednje pravne knjige:

a) knjige slovenske:

Civilnopravdni zakoni z obširnimi slovenskim in hrvaškim stvarnim kazalom, nad 900 strani, vez. à K 8.—.

Dopolnilo Civilnopravnim zakonom za leta 1906 do 1909 K 1·20.

Odvetniška tarifa od 11. dec. 1897 in 3. junija 1909, določila o rabi slovenskega in hrvaš. jezika pred sodišči, sodne pristojbine, broš. à K 1·80.

Nova odvetniška tarifa od 3. junija 1909 s alfab. stvarnim kazalom K —80.

Nova odvetniška tarifa v obliki stenskega plakata K —80.

Zakoni o javnih knjigah, I. in II. del, vez. à K 6.—.

Zakoni o javnih knjigah, I. del, vez. à K 3·20.

Zakoni o javnih knjigah, II. del, vez. à K 3·20.

Tabela o zemljiškoknjižni kolokovnici K —60.

Zakon o dovoljevanju poti za silo, s pojasnili à K —40.

Pristojbinske olajšave ob konverziji hipoteknih terjatev, à K —80.

Predpisi o razdelbi in ureditvi ter o zložbi zemljišč, à K 2.—.

Predpisi o obrambi poljščine, à K —80.

Kazenska določila iz teh predpisov, à K —20.

b) knjige hrvaške:

Zakoni o javnim knjigama I. dio (A), vez. à K 3·60.

Zakoni o javnim knjigama I. dio sa II. dijelom (slovenski), ukupno vezano à K 6.—.

Zakon o dozvoljavanju prijekih puteva, sa tumačem, à K —40.

Tabela o zemljišničkoj biljegovini, à K —80.

Jezikovna naredba za Dalmaciju od 26. aprila god. 1909, à K —08.

Društvo „Pravnik“ v Ljubljani izdaja mesečnik „Slovenski Pravnik“, v katerem so slovenski in hrvaški članki pravne vsebine; list stane 10 K na leto.

Isto društvo je izdalo še naslednje pravne knjige:

Kazenski zakon, uredil dr. J. Kavčič, vez. K 5·60.

Kazenskopravdni red (postupnik), dr. J. Kavčič, vez. K 6.—.

Izvršilni red (ovršni postupnik) uredil Iv. Kavčnik, K 7.—.

Državni osnovni zakoni in drugi ustavni in upravni zakoni, uredil Štefan Lapajne, vez. 6 K (VII. zvezek).

Ako ni dogovorjeno drugače, se pošiljajo knjige s pošto proti poštnemu povzetju, tako da se k navedenim cenam priračunijo le resnični in poštni izdatki; pri naročilih do 2 K je najceneje, ako se pošlje naprej kupnina in 10 h poštnine v gotovini ali v poštnih znamkah.